

Prežarovanie ústavy podústavným právom

doc. JUDr. Tomáš Ľalík, PhD.

tomas.lalik@flaw.uniba.sk

Hierarchickosť a systém právneho poriadku

- Právne predpisy majú v systéme rôznu právnu silu
- Dôvody: legitimita a vôľa autora právneho predpisu
- Dôležitosť pre výklad
 - Výklad jedinej PN – výklad celého systému
- Tzv. ústavnokonformný výklad podústavného (jednoduchého) práva
 - Výklad akejkoľvek právnej normy musí byť vždy v súlade s ústavnými princípmi a hodnotami
- Interpretátor (sudca, prokurátor) musí brať túto skutočnosť do úvahy pri výklade a aplikácii právnych predpisov

III. ÚS 375/2015:

„Výklad každej právnej normy (právneho predpisu) musí byť konformný s ústavou ako základným zákonom štátu s najvyššou právnou silou. V prípade, že vec pripúšťa rôzny výklad, orgán aplikujúci právo je v konkrétnej veci povinný uprednostniť ústavne konformný výklad.“

Oslobodenie orgánu aplikácie práva od zákona

- Možnosť a niekedy nutnosť aplikovať a brať do úvahy iné právo ako zákon z vôle ústavodarcu:
 - Ústavu SR
 - Právo EÚ: Čl. 7 ods. 2 Ústavy
 - Medzinárodné právo: čl. 7 ods. 5 Ústavy, čl. 154c) Ústavy
- Veľa tvorcov práva, ktoré sa má aplikovať *naraz*
 - nadnárodné súdy či quasisúdy, nadnárodné inštitúcie, medzinárodné organizácie, politické zoskupenia atď.
- Úlohou súdov je určiť ako vykladať vzťah medzi všeobecnými princípmi v ústave a právnymi normami obsiahnutými v zákonoch

Konštitucionalizácia podústavného práva

- Narastajúci vplyv ústavnoprávnej argumentácie v jednotlivých právnych odvetviach (v minulosti nie)
- Dôvod: priama, resp. sprostredkovaná aplikácia ústavných noriem
- Totálna ústava: všetky riešenia právneho aj politického života v spoločnosti majú riešenie v ústave
- Horizontálny účinok ľudských práv a slobôd
- Do podústavného práva sa dostávajú argumentačné vzory typické pre ústavné právo:
 - Dôležitosť princípov a hodnôt
 - Vyvažovanie (proporcionalita)
 - Otvorenosť (neurčitosť) právneho jazyka
 - Politika a ideológia
 - Zmena významu textu plynutím času

Spolkový ústavný súd, BVerfGE 7, 198 (*Lüth*):

„Ústavné práva nie sú len obranné práva proti štátu, ale zakotvujú objektívny poriadok hodnôt, ktorý sa týka všetkých právnych odvetví (verejného a súkromného práva). Každú ustanovenie súkromného práva musí byť v súlade s týmto systémom hodnôt a každé jedno ustanovenie musí byť vykladané v súlade s jeho duchom. Všeobecné súdy síce aplikujú a vykladajú súkromné právo, ale jeho výklad musí byť v súlade s ústavou.“

Priama aplikácia ústavy

- Neplatí, že ústava sa môže vykonávať len prostredníctvom zákonov a konania NR SR
- Opak je pravdou – najprv postupovať podľa ústavy až potom podľa zákona či iných právnych predpisov (znenie čl. 144 ods. 1 ústavy)
- Ústava je v prvom rade normatívny akt a nie politický, organizačný či programový (až sekundárne)
 - Od vzťahov medzi orgánmi verejnej moci po postavenie jednotlivca v štáte
- Vyhnúť sa extrémom
 - Ústavu nebrať vôbec do úvahy („všetko preberá aj tak zákon“)
 - Všetko je možné rozhodnúť len na základe ústavy („zákon nepotrebujeme“)

- Ustanovenie ústavy je možné aplikovať aj priamo
 - Podmienky: dostatočný právny základ v ústave, konkrétnosť a jednoznačnosť PN
 - Možnosť vydať individuálne rozhodnutie o právnych dôsledkoch pre legitímny orgán verejnej moci výlučne na základe ústavnej normy
 - Technicky možné vyriešiť spor na základe ústavnej normy
 - Priama aplikácia je princíp – všetky pochybnosti v prospech princípu
 - Najmä ľudské práva a slobody (napr. čl. 39 ods. 3 ústavy)

Modalities vzťahov medzi ústavou a podústavným právom

1. Nezávislá aplikácia ústavy – bez potreby použiť iné právne normy
2. Koaplikácia – výklad podústavného práva prostredníctvom ústavy (ústavnokonformný výklad)
3. Modifikácia – nekonformita medzi ústavou a zákonom (nie princípy – tie rieši ÚS)
 - Oba predpisy obsahujú rovnaké pravidlo správania sa – lex superior derogat legi inferiori
 - Hmotnoprávna norma ústavy je skoršia ako právna norma v zákone – lex superior derogat legi inferiori
 - Hmotnoprávna norma ústavy je neskoršia ako konfliktujúca právna norma vyjadrená v zákone – lex posterior derogat legi priori

Aplikácia ústavného štandardu

- Použitie ústavnej úpravy priamo, ak:
 - zákonodarca vec neupravil, resp. nemusel upraviť
 - zákonodarca upravil vzťah len čiastočne.
- Príklady
 - Právo na štrajk (rozsudok Najvyššieho súdu sp. zn. 1 Co 10/98; mimo zákona o kolektívnom vyjednávaní)
 - Právo na slobodnú voľbu povolania (rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 1S/101/2010)
 - Celkovo málo v praxi

Koaplikácia ústavného a zákonného práva

- Výklad pojmu či postupu vo svetle ústavných princípov a pravidiel
- Napr. rozsudok Najvyššieho súdu sp. zn. 1 To 1/2015, 29. máj 2015 (inšpekcia Ministerstva vnútra)
 - Použitie čl. 152 ods. 4 a čl. 154c ods. 1 Ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru
 - Použitie zásady beneficium cohaesionis aj napriek tomu, že sa neviedlo spoločné súdne konanie obžalovaného a odsúdeného
 - Zastavenie konania aj napriek tomu, že to Trestný poriadok pre odvolací súd nepredvída
- Ústavný súd už viackrát odmietol posúdiť súlad právnej regulácie Inšpekcie Ministerstva vnútra s Ústavou pre nekvalifikovanosť návrhu (naposledy PL. ÚS 13/2018)

Ďakujem za pozornosť !